

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PORTADA A TERME AL CARRER DE SANTA ANNA,
24-28, 27-29 DE BARCELONA
(BARCELONA-BARCELONÈS)**

Codi MHCB: 024/06

Data de la intervenció: 20-28 febrer de 2006

**Pere Cascante i Torrella
Mataró, desembre de 2008**

ÍNDEX:

Situació i Descripció

Notícies històriques i intervencions anteriors

Motivacions de la intervenció i objectius

Mètode de Recerca

Els treballs realitzats

Conclusions

Repertori Estratigràfic

Bibliografia

Documentació fotogràfica

Planimetria

1- SITUACIÓ I DESCRIPCIÓ

Situació:

L'actuació es va portar a terme a la zona del carrer Santa Anna núm 24-28 i 27-29 de la ciutat de Barcelona (Barcelonès).

El terme municipal de Barcelona se situa bàsicament sobre una superfície gairebé plana (el Pla de Barcelona). El Pla limita pel sud-est amb el mar i pel nord-oest amb una barrera muntanyosa, la Serralada Litoral, que el separa de la veïna depressió del Vallès, mentre que s'expandeix cap al nord-est i el sud-oest fins als límits naturals que marquen les artèries fluvials del Besòs i del Llobregat. Les coordenades entre les quals s'estén són 2°7' a 2°11' de longitud est de Greenwich i 41°22' a 41°27' de latitud nord.

La funció de capital de Barcelona ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica del Pla, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord - sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost - Ter); accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell, el primer, i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon

.

En aquesta plana, quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament distingibles :

a) El nucli antic, que restà clos fins a la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat pel sud pel gran promontori de Montjuïc, que s'aixeca suaument sobre el Pla i cau bruscament sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:

- un nucli central, damunt el Mont Tàber, que correspon a la primitiva ciutat romana.
- al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval i que s'inclogueren dins el perímetre de les muralles aixecades els segles XIII-XIV: les vilanoves del Pi, de Santa Anna, de

la Mercè, de Sant Cugat, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar o dels Arcs, entre d'altres.

- els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, que començaren a ser urbanitzats quan van quedar inclosos dins del tercer recinte fortificat, entre la segona meitat del segle XIV i la primeria del XV . És en aquesta àrea on s'ha realitzat el seguiment de què és objecte aquesta memòria.

b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No fou fins a darreries del segle XIX i principis del XX, una vegada enderrocades les muralles, que anaren essent annexionats a la ciutat.

c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del Pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que encotillaven el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle), i permeté alhora el creixement demogràfic i urbanístic modern, ultrapassat els darrers decennis per un creixement sovint caòtic i incontrolat que ha arribat, amb caràcter marcadament suburbial, als racons més extrems de la plana i ha amenaçat tota la muntanya.

Descripció:

El carrer de Santa Anna sorgit arran de les diverses ampliacions de la ciutat medieval amb la creació de barris o suburbis fora del recinte primitiu de la ciutat romano-visigòtica es degué desenvolupar aquest barri el qual s'articulà a l'entorn del camí que de l'antic monestir conduïa amb la riera dels " Arenys" o de les Rambles. Amb el temps i fruit de l'augment demogràfic que la ciutat patia aquests barris i els del pi es tancaren darrere un nou recinte de muralles començat a construir en temps de Jaume I i finalitzat per Pere III el Cerimoniós. Aquest nou recinte englobava els barris del Pi, de Portaferriça de Santa Anna, de Sant Pere de les Puelles, de Santa Caterina i del ;Mar configurant el que seria l'actual centre històric de Ciutat Vella. Just a la confluència dels carrers de

la Canuda amb Santa Anna hauria existit un portal que rebria el mateix nom que el monestir.

En l'actualitat el carrer de Santa Anna correspon en un carrer orientat de nord a Sud el qual enllaça amb els dos principals eixos comercials: El Portal de l'Angel i la Rambla de Canaletes. Està format per cases del segle XVIII i XIX, de quatre plantes d'alçada i amb àmplies portalades a la planta baixa. Entre els diferents edificis en podríem destacar els núm. 29 i núm. 10. Correspondrien a les façanes decorades amb notables esgrafiats. Pel que fa a la porta que dona accés a la placeta de Santa Anna està composta per mitjà d'una obertura dintellada amb pedra coronada per un guardapols amb dos florons a banda i banda i amb els nervis entrecreuats tal i com acostuma a ser habitual a l'arquitectura del segle XV. Aquesta porta presenta per la cara interna un arc rebaixat més ampli que sosté un sostre en embigat de fusta del pisos superiors. Les rases que s'efectuaren es realitzaren davant d'aquesta porta.

Fotografia feta des del portal que comunica amb la placeta de Santa Anna. Al fons la portada ogival d'accés al cenobi. En primer terme l'arc rebaixat del passatge

2- LES NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

Notícies històriques:

La zona intervinguda va formar part del *suburbium* o àrea de terreny íntimament lligada a la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, fundada el segle I a. C., en època d'August. Aquest territori estava compost per diferents *villae* que s'estenien al llarg de les antigues vies “*strata*” que comunicaven la “*urbs*” amb “*ager*” disposat al voltant del nucli central. Cadascuna d'aquestes vies partia de les diferents portes que s'obrien des de la ciutat concentrada al voltant del “*mons taber*” i orientats als diferents punts cardinals. Aquesta disposició urbanística es va anar mantenint al llarg del període baix imperial fins l'alta edat mitjana, respectant els límits del nucli originari, malgrat que aquest s'anés transformant amb edificis episcopals i més tard comtals ¹.

No va ser fins al segle IX d.c. quan el territori de la ciutat de Barcelona s'amplià amb l'establiment dels primers nuclis de població situats fora del recinte que englobava la muralla d'època romana, constituint burgs o barriades, anomenades també viles noves, establertes al voltant de centres d'ordre econòmic o religiós com és el cas d'esglésies, el mercadal, el port o hospitals. Poc a poc doncs, les muralles anaren perdent el valor defensiu fins al punt que cap a la fi del segle XI la muralla romana havia perdut tota la seva funcionalitat com a recinte defensiu² i s'aprofità per a construir-hi residències de l'aristocràcia comtal. Amb tot, aquest nucli continuà mantenint el paper de centre polític i religiós³.

Cap al llarg dels segles XI i XII d.c., fruit d'un moment d'expansió econòmica, aquests nuclis van anar creixent i se'n crearen de nous. És el període d'implantació dels grans convents, com el de Sant Francesc o el de Santa Caterina que, ocupaven grans espais buits a les zones dels afores de la ciutat,

¹ Vegeu les construccions conservades al subsòl de la Plaça del Rei dins el MHCB.

² CUBELES, A. 1993, pàg. 219

³ GARCIA i ESPUCHE, A. 1986, pàg. 18

aglutinant al seu voltant nuclis de poblament cada cop més importants. Amb l'afany d'encabir i protegir les noves barriades i els edificis establerts fora els límits de la muralla d'època romana es va començar a construir una nova línia defensiva, anomenada per molts el segon recinte fortificat.

Tradicionalment s'ha associat aquesta muralla amb el regnat de Jaume I, essent el primer tram el construït a La Rambla, des del convent de Framenors fins l'àrea propera a l'església de Santa Anna, amb una datació anterior a 1260⁴. Alguns autors⁵ però, plantegen que la presència de portals no implica forçosament que la muralla estigués construïda, doncs està documentada l'existència d'aquests portals al final d'alguns carrers, sense evidència de murs de tancament. Tenint en compte el temps que passa entre la conclusió de les obres de l'anomenat segon recinte i la pèrdua de la capacitat defensiva del mur romà, aquesta corrent d'investigació planteja la possible existència d'estructures edilícies aixecades de forma gradual i dotades de caràcter defensiu que haurien anat protegint la ciutat segons l'expansió del seu creixement. La culminació d'aquest sistema de defensa el marca la construcció definitiva d'una fortificació estable.

Pel que sabem fins ara doncs, és difícil proporcionar una cronologia fiable per la construcció d'aquest segon recinte tot i que, a grans trets, es coincideix en situar-lo a final del segle XIII- inici del segle XIV.

La muralla, a més de salvaguardar la ciutat de Barcelona dels enemics, va servir per protegir-la de les vingudes d'aigua. Aquesta, feia les funcions de col·lector de les rieres que hi incidien provinents del vall que s'estenia al nord i que anteriorment penetraven lliurement a la ciutat, impedit que les inundacions vessessin cap al tàlveg interior⁶. Tot i això, es documenten greus problemes de drenatge de les clavegueres i dues grans inundacions de la ciutat⁷ que provocaren greus destrosses en alguns portals i panys de muralla.

⁴ CARRERES I CANDI, F. 1909, afirma que aquest tram de muralla es realitzà a partir de 1285.

⁵ CUBELES, A. 1993, pàg. 219

⁶ RIBA ARDERIU, O. 1992, pags. 97-100; 1993, pags. 171-176

⁷ 27 d'agost de 1389 (font: AHCB, MS. L-5, *Crònica del Mascaró*, f. 293); 13 de setembre de 1427 (Font: AHCB, DACB, vol. VI, fol. 72). Aquests documents són tractats acuradament a: BARRIENDOS VALLVÉ, M. 1993, pags. 275-280.

El tram de muralla de La Rambla fou construït damunt l'eminència formada per la llera alta de la riera d'en Malla i el relleu enlairat en facilitava la defensa. Aquí les muralles també actuaven de dic de contenció del corrent d'aigua que baixava pel costat de llevant i que funcionà durant un temps com a fossar.

La fisonomia de la muralla és encara avui dia un tema força mal conegut. Sabem però, que el segon recinte defensiu fou aixecat amb pedres que provenien de la propera muntanya de Montjuïc, formant un circuit tancat molt més ampli que l'anterior.⁸ En els murs s'hi obrien un seguit d'espitlleres i presentaven un coronament fet amb merlets i matabans. El llenç de la muralla es veia reforçat per un seguit de torres, part de les quals estaven flanquejant els portals d'entrada a la ciutat, i als seus peus s'hi obria el fossat, sovint ple d'aigua estancada.⁹

Pel que fa al traçat i recorregut d'aquest segon recinte emmurallat cal assenyalar que s'inicia a La Rambla, a tocar de mar fins a Canaletes, passa per Plaça de Catalunya, el carrer Fontanella, carrer Trafalgar, Arc de Triomf, Lluís Companys i Passeig Picasso. El tram objecte del present estudi és el que va des de la cantonada amb La Rambla i Plaça de Catalunya fins arribar al carrer Fontanella, cantonada amb Via Laietana. Aquest sector, segons les fonts documentals i cartogràfiques, s'hauria erigit al darrer quart del segle XVIII i s'hi localitzen¹⁰ dos portals: el portal dels *Orbs* o dit de l'Àngel¹¹ i el de Jonqueres¹², situat en la intersecció del carrer Fontanella amb la Via Laietana. A més, s'hi documenten en la cartografia varies torres adossades a l'exterior de la muralla de les quals és molt difícil entreveure'n la forma i el sistema constructiu emprat, tant com la situació exacta respecte els portals.

⁸ FLORENSA FERRER, A, 1962, pàg. 115: tenia un perímetre de 5.096 metres lineals i ocupava una superfície de 131,12 hectàrees.

⁹ Malgrat que correspongui al recinte edificat per Pere III el Cerimoniós, encara es conserva a la zona de les drassanes el portal de Santa Madrona construït aprofitant una torre de defensa

¹⁰ DDAA, 1992, *Història de Barcelona*. Índex, pàg. 55; CARRERES I CANDI, ; FLORENSA FERRER, A. 1962, pàg. 115; DURAN I SANPERE, 1972, pàg. 199

¹¹ CARRERES I CANDI, F 1909. Rep el nom del carrer situat extramurs on s'hi localitzaven les barraques on vivien els esgarrats i gent de mala vida. L'any 1466 s'anomena portal de l'Àngel en motiu de la petita imatge de l'àngel de la guarda que es col·loca a la porta en record a l'aparició d'aquest àngel a Sant Vicenç Ferrer.

¹² FLORENSA FERRER, A. 1962, pàg. 114. Segons s'indica va ser bastit l'any 1275.

En el segle XVII les noves tendències defensives, com l'ús de la pólvora, van obligar a reformar part de la muralla existent¹³, donant lloc a la substitució dels antics merlets i la construcció d'un seguit de baluards situats al llarg del circuit defensiu d'època medieval. Els baluards documentats en el tram de la present intervenció són, d'una banda el situat davant del portal de l'Àngel, que sabem que es va bastir un cop acabada la Guerra dels Segadors (1652) i, d'altra banda, el baluard de Sant Pere situat en el portal de Jonqueres el qual les fonts consideren acabat l'any 1697.¹⁴

A final del segle següent, les muralles de La Rambla es començaren a enderrocar per urbanitzar definitivament el carrer i dur-hi a terme el passeig que donarà lloc a l'actual Rambla. Ja en el segle XIX, l'any 1843, es va enderrocar l'edifici dels Estudis Generals, situat al capdamunt del passeig on, quatre anys més tard, es va obrir el portal d'Isabel II.¹⁵ L'any 1854, i amb el crit de "¡abajo las murallas!" es va acabar d'enderrocar la resta del recinte murari.

A la muralla trobem successives intervencions arqueològiques. El 1994 les obres de remodelació del tram del ferrocarril metropolità de Barcelona van donar lloc a una intervenció arqueològica a la Plaça Universitat, Ronda Universitat i Ronda Sant Antoni, amb una prolongació als carrers Pelai i Tallers¹⁶. Es va documentar un dels segments del sector nord-est de la muralla de la ciutat, d'època baix medieval, i les restes d'un dels baluards de la tercera línia de muralla, el *baluard dels Tallers*, construït el 1697, i enderrocat el 1856 amb la resta de la muralla.

L'any 2000 una intervenció al carrer Pelai va posar al descobert un tram de muralla i una estructura de planta circular, interpretada com la sisena torre de la fortificació situada entre el Portal de l'Àngel i el portal de Tallers¹⁷. També al carrer Pelai, el mes de febrer del 2002, es va documentar un altre tram de la mateixa muralla, a més d'una torre circular, que es podria relacionar, segons

¹³ És a dir, el tram de muralla de final del segle XIII, però també, el construït durant els segles XIV, XV i XVI, dels quals no s'ha fet esment pel fet de quedar fora dels límits estudiats en el present treball.

¹⁴ PARELLÓ FERRER, A. M. 1996, pàg. 588

¹⁵ CIRICI, A. 1985, pàg. 87.

¹⁶ BACARIA, A. 1994.

¹⁷ FÀBREGAS, M 2000.

els directors de la intervenció, amb una de les torres que guardaven l'entrada a la ciutat per la porta de Canaletes. Igualment aparegué el talús de la muralla¹⁸.

Entre els mesos de gener i març de l'any 2002 s'intervingué a la Plaça de Catalunya i al carrer Fontanella, on es van documentar dos trams de murs d'època medieval, interpretats com a part de les restes de fonamentació de dues torres associades al llenç de muralla aixecada a mitjans del segle XIV. Es va documentar també, davant del portal de l'Àngel, les restes d'un tram de mur identificat com un dels baluards defensius -bastit el 1652, un cop acabada la Guerra dels Segadors- amb una estructura de característiques similars al baluard dels Tallers. També es varen identificar les restes d'un altre element d'aparell constructiu similar al identificat com a baluard, malgrat que la ubicació d'aquest no queda reflectida en la documentació històrica¹⁹. Una segona intervenció a la capçalera del carrer Portal de l'Àngel va posar al descobert les restes d'una construcció possiblement relacionada amb la muralla medieval o moderna del sector ²⁰.

¹⁸ ARTIGUES, P.LL.; CABALLERO, D. (2002).

¹⁹ SUAU, L. (2002).

²⁰ MEDINA, E (2002).

3- LES MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ I ELS OBJECTIUS

3-Motivacions de la intervenció i objectius:

Motivacions de la intervenció:

El seguiment arqueològic del present informe d'afectació es va originar arran d'una obra promoguda per l'empresa FECSA ENDESA per tal de realitzar una estesa de cable subterrani de mitja tensió amb uns 37 metres de rasa amb llicència municipal: E0FECZ101719, i amb codi de referència 024/06 del Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona). Com que l'àrea afectada forma part d'una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona, es va plantejar la necessitat de realitzar una intervenció arqueològica preventiva en vistes a la possible aparició de restes i d'estructures, seguint el procediment establert per la llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i el Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

El control arqueològic de l'obra s'encarregà a l'empresa de gestió arqueològica ATICS, S. L., i l'arqueòleg Pere Cascante i Torrella en va assumir la direcció tècnica. Els treballs de control es dugueren a terme durant els dies 20-28 de febrer de 2006, sota la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Pel que fa als treballs de la realització de la rasa i d'estesa de cable, van ser executats per l'empresa Especialidades Eléctricas, S.A. (ESPELSA).

Objectius:

Els objectius plantejats en la present intervenció consistien per una banda, localitzar i documentar possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, i, de l'altra, obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els estudis realitzats fins a l'actualitat.

4- MÈTODE DE RECERCA

El mètode arqueològic que s'utilitza en aquesta intervenció és el que determina el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona (MHCB). A grans trets consisteix en elaborar una fitxa específica de cadascuna de les unitats estratigràfiques documentades en les quals s'hi indica la seva situació, les seves mides, l'estratigrafia i les unitats estratigràfiques arqueològiques associades, en cas que els resultats fossin positius.

En els indrets, on justament, els resultats arqueològics resultessin ser positius, es seguiria una metodologia sistemàtica inspirat en el mètode de registre utilitzat per E.C.Harris i per A. Carandini. Es tracta d'una metodologia que consisteix en registrar objectivament els estrats i estructures arqueològiques que s'identifiquen amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació i ordre de deposició. Per a fer-ho. Se'ls numerà sota el nom "d'unitat estratigràfica" (u.e), de manera que se'ls individualitza uns dels altres. Cada u.e. es registrà en una fitxa on s'indicaren les dades que permetrien la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, posició física respecte a la resta d'u.e. del jaciment amb les quals es relaciona.

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen respectivament, una visió diacrònica una de sincrònica de les troballes realitzades. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Cal esmentar també el tractament que es dona al material arqueològic, si n'apareix durant els treballs d'excavació. En primer lloc, es renta amb aigua (sempre que sigui possible per les característiques del material) i se sigla cada peça, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència. La sigla consisteix en el codi del jaciment i l'any d'intervenció (es determinarà d'acord amb la Subdirecció general del patrimoni cultural del departament de la Generalitat de Catalunya i si s'escau amb l'ajuntament de Gironella. I la unitat estratigràfica a què pertany el material. En cas que es tracti de peces preferents, és a dir, amb peces amb forma o una decoració prou important, es

dibuixen i reben un número, que s'afegirà a la sigla, per tal que quedin individualitzades.

El personal màxim que es necessita per a la realització d'aquests treballs fou el d'un arqueòleg director atès que els resultats obtinguts foren negatius i no es localitzà cap element arqueològic de cap tipus.

5- ELS TREBALLS REALITZATS

Els treballs que es realitzaren en la present intervenció s'emmarcaren en l'obertura de diferents rases amb l'objectiu final d'estendre el cable elèctric de mitja tensió. Aquestes rases efectuades entre els núm. 24-28 i 27-29 s'orientaven en un sentit longitudinal paral·lel a les façanes de les cases i tant sols es creuà en sentit transversal en els punts en els quals calia connectar amb les arquetes de registre i de connexió de serveis. Aquestes s'ubicaven en dos punts; el primer davant del portal d'accés a la placeta de Santa Anna i descrit a l'apartat núm.1 d'aquesta memòria (núm.29) i el segon, davant el núm. 24.

Les rases longitudinals: desenvolupades a la part est del carrer tenien una amplada d'uns 50 cm. aproximadament ja que venien determinades per les mides del cablejat elèctric (1 tub d'uns 30 mm de diàmetre) i una profunditat d'uns 70 cm. Cal esmentar que aquests treballs es feren per fases per tal de minimitzar els inconvenients als veïns i vianants del barri.

Per a la seva realització, la primera cosa que es va fer va ser la d'extreure el paviment del carrer compost per peces de "panot" de formigó de mida rectangular i disposades en espiga (U.E.01). La seva extracció es realitzà mitjançant martells pneumàtics amb l'ajuda de tres operaris de l'empresa ESPELSA. S.A , adjudicatària de les obres.

Una vegada s'hagué fet aquesta primera operació, es documentà la seva preparació formada per una capa molt fina de ciment Pòrtland gris d'uns 3-5 cm. de gruix (U.E.02) la qual, cobria un rebliment de terra (U.E.03) de color marró clar, textura flonja, arenosa i amb presència de pedres de mida petita, material constructiu com ara ciment , maons ceràmics, plàstics i altres elements moderns, amb una profunditat mínima de 50 cm. La seva excavació es feu amb l'ajuda d'una màquina retro excavadora, tipus "bobcat" amb pala de pues i d'uns 50 cm. d'amplada. Una vegada s'obtingué la profunditat necessària, s'acabà de netejar amb mitjans manuals No es recuperà cap fragment de material arqueològic representatiu. Aquest estrat cobria una conducció de gas

natural delimitat amb arena fina i plàstic de color groc. La troballa d'aquest servei posava de manifest que la rasa que s'estava portant a terme ja s'havia practicat anteriorment i conseqüentment les restes arqueològiques que hi poguéss haver hagut en aquest indret ja haurien estat desmuntades i per tant aquest factor testificava la nul·la troballa d'elements arqueològics .

Una vegada s'hagué passat el cablejat elèctric del servei, es tornà a dipositar la terra que s'havia extret amb mitjans mecànics i es pavimentà de nou amb el mateix sòl de panot adquirint la mateixa forma i composició que tenia abans de fer la rasa.

Les rases transversals:

Orientades de nord a sud se'n realitzaren dues; una davant del núm. 24 i l'altra davant del núm. 29 amb les mateixes característiques i composició que les descrites a l'apartat anterior. No proporcionaren cap resta ni material d'interès arqueològic, ja que anteriorment ja havien estat obertes per a passar les canonades de la llum i el gas.

Una vegada foren excavades, es col·locaren els serveis necessaris i a continuació es rebliren amb la mateixa terra excavada. En darrer lloc es col·locà el panot del carrer.

6- CONCLUSIONS

A manera de conclusió podríem dir que la intervenció que es portà a terme entre els dies 20 i 28 de febrer de 2006, al carrer de Santa Anna núm.24-28 i 27-29 de Barcelona, no aportà noves dades per al coneixement del subsòl arqueològic d'aquesta part de la ciutat comtal, ja que la zona ja havia estat oberta de forma prèvia a la nostra actuació per a passar els conductes del gas i per tant, les possibles restes arqueològiques que haurien pogut existir ja no existien.

Aquest, fet, juntament amb l'escassa entitat de les rases efectuades, recordem que la llargària de la rasa fou de 37 metres, amb una amplada màxima de 50 cm. i una profunditat màxima de 70 cm.

Tot i així és de remarcar que l'àrea en la qual s'executà aquesta intervenció correspon a una de les zones amb més tradició històrica i amb evidències d'ocupació des dels primers pobladors de la ciutat. Sembla que el carrer de Santa Anna va patir a principi del segle XIX una reforma important que adaptava la seva amplada a la nova normativa urbanística.

Caldrà esperar futures intervencions en aquesta zona, per tal de poder documentar restes arqueològiques que ens permetin obtenir més informació sobre la història viscuda en aquest sector de la ciutat de Barcelona.

7- REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Repertori estratigràfic

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 101	
C/ Sta. Anna, 24-28 i 27-29		Codi MHCB: 024/06		Cronologia: Contemporània.	
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús al C/ Santa Anna.				
DESCRIPCIÓ :	Format per paviment de panots de formigó amb un gruix de 15 cm. Cota inicial: 11,90 m.s.n.m.				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		És reblert per		
	Cobreix a	102	És cobert per		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 102	
C/ Sta. Anna, 24-28 i 27-29		Codi MHCB: 024/06		Cronologia: Contemporània.	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús al C/ Santa Anna.				
DESCRIPCIÓ :	Capa de morter de ciment d'uns 3-5 cm. de potència. Cota inicial:11,75 m.s.n.m.				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a			Equivalent a	
	Rebleix a			És reblert per	
	Cobreix a	103	És cobert per	101	
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	
	S'entrega a			Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 103	
C/ Sta. Anna, 24-28 i 27-29		Codi MHCB: 024/06		Cronologia: Contemporània.	
DEFINICIÓ :	Nivell de reompliment.				
DESCRIPCIÓ :	Reompliment format per terra sorrenca que inclou materials d'època actual, com runa i plàstics. Cota inicial: 11, 70 m.s.n.m.				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		És reblert per		
	Cobreix a		És cobert per	102	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

8- BIBLIOGRAFIA

- AA. VV. (1969-1980): *Gran enciclopèdia catalana*. 15 vol. Edicions 62 – Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona.
- AA. VV. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- AA.VV. (1992): “*La ciutat a través del temps. Cartografia històrica*” *Història de Barcelona, Índex*. Barcelona.
- AA. VV. (1999): *Els Barris de Barcelona. Volum I. Ciutat Vella. L'Eixample*. Ajuntament de Barcelona i Enciclopèdia Catalana. Barcelona..
- ARTIGUES i CONESA, Pere Lluís (1994): *Memòria de la intervenció portada a terme a la Capella del Peu de la Creu, Convent dels Àngels. Juliol de 1992*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- ARTIGUES i CONESA, Pere Lluís (2002): *Memòria del seguiment arqueològic de la construcció d'un ascensor dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya davant el C/ Pelai número 62. Barcelona (Barcelonès). Octubre – novembre – desembre 2001*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- AMADES, Joan (1984): *Històries i llegendes de Barcelona. Passejada pels carrers de la ciutat vella. Volum I*. Edicions 62. Barcelona.
- BACARIA, Albert (1994): *Informe - Memòria del seguiment arqueològic de la Plaça Universitat de Barcelona*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la Ciutat de Barcelona, Barcelona, Informe inèdit.
- BARRAQUER Y ROVIRALTA, Cayetano (1905): *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX. Tomo II*. Imprenta de Francisco J. Altés y Alabart. Barcelona.

- BELTRÁN, J.; MIRÓ, C.; i PUIG, F. (1996): *Memòria de la intervenció arqueològica al Mercat de la Boqueria. Barcelona. Ciutat Vella. Maig - Juny de 1995*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- CABANA, Francesc (1998): *Episodis de la burgesia catalana*. Edicions Proa, S. A. Barcelona.
- CARANDINI, Andrea (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- CARRERAS i CANDI, Francesc (dir.) [1913-1918]: *Geografia General de Catalunya. La ciutat de Barcelona*. Establiment editorial de Albert Marín. Barcelona.
- CASAS BLASI, Joan (2003): "Intervenció arqueològica a l'Escola Milà i Fontanals (carrer del Carme 78, de Barcelona)". A: *II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. ACRAM. Sant Cugat del Vallès. Pàg. 395-406.
- CIRICI, Alexandre (1975): *Barcelona pam a pam*. Ed. Teide 7ª edició (1985). Barcelona.
- CLARAMUNT, Salvador (1984): "La formació del Raval de la Rambla". A: *El Pla de Barcelona i la seva història. Actes del I Congrés d'història del Pla de Barcelona, celebrat a l'Institut Municipal d'Història els dies 12 i 13 de novembre de 1982*. La Magrana. Barcelona. Pàg. 183-203.
- CUBELES i BONET, Albert; i PUIG i VERDAGUER, Ferran (2004): "Les fortificacions de Barcelona". A: AA. VV. *Abajo las murallas!!! 150 anys de l'enderroc de les muralles de Barcelona*. Institut de Cultura - Museu d'Història de la Ciutat - Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- DURAN I SANPERE, A. (1972): "La ciutat al llarg de les seves muralles. Viatge entorn de la darrera muralla" *Barcelona i la seva Història*, vol. I. Barcelona.
- FABRE, Jaume; i HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria (1977): *Tots els barris de Barcelona. Volum V: L'Eixample i la Barcelona Vella*. Edicions 62. Barcelona.

- FÀBREGAS, M. (2000), *Memòria de l'excavació arqueològica d'urgència al C/ Pelai (Barcelona)*, Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Memòria inèdita.
- FLORENSA FERRER, A. (1962): “*Evolución de Barcelona en la Baja Edad Media*”. Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad, III. Barcelona.
- GARCIA ESPUCHE, Albert; i GUÀRDIA BASSOLS, Manuel (1986): *Espai i societat a la Barcelona preindustrial. Edicions de la Magrana. Barcelona.*
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES: *Hipermapa. Atles electrònic de Catalunya*. Data de la darrera actualització: 24/11/2005. <<http://www10.gencat.net/ptop/AppJava/cat/actuacions/territori/hipermapa.jsp>> (consultada el 22 de març de 2006).
- GUÀRDIA, Manuel; i GARCIA ESPUCHE, Albert (1992): “*Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516*”. A: *Història de Barcelona. Volum 3: La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 35-72.
- HARRIS, Edward C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- HUERTAS, Josefa; RODRÍGUEZ, Marta (2000): “*Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques*”. A: *1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada. Pàg. 16-23.
- HURTADO, Víctor; MESTRE, Jesús; i MISERACHS, Toni (1995): *Atles d'història de Catalunya*. Edicions 62. Barcelona.
- MAESE i FIDALGO, Xavier (2003): *Memòria d'intervenció del control arqueològic al carrer Elisabets, 2-4 i al carrer Doctor Dou, 19 (Barri del*

Raval, Barcelona). Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.

- MEDINA GUERRERO, Esther (2002): *Memòria d'intervenció arqueològica a l'Avinguda del Portal de l'Àngel, 42-44 (Barcelona)*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- MIRÓ, Núria (1992 o post.): *Memòria de la intervenció arqueològica a l'antic Hospital de la Santa Creu. Biblioteca de Catalunya (Ciutat Vella, Barcelona). Febrer - març de 1992*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- MIRÓ, Núria (2000): "Excavació de les voltes de la sala de reserva de la Biblioteca de Catalunya, antic Hospital de la Santa Creu, Barcelona (el Barcelonès)". A: 1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada. Pàg. 168-176.
- NAVARRO BARBERAN, Carles (2006) " *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva efectuada al carrer de la Canuda, núm.31-47, Avinguda del Portal de l'Àngel núm.9-11 (Ciutat Vella, Barcelona)*. 7-31 Agost de 2006. servei d'Arqueologia . Generalitat de Catalunya. Inèdit.
- PERELLÓ FERRER, A.M. (1996): "Defensa i fortificació" L'arquitectura civil del segle XVII a Barcelona. Barcelona.
- RIBA I ARDERIU, O. (1992): "Aspectes geològics de les muralles barcelonines" Revista Muntanya del Centre Excursionista de Catalunya, núm. 781. Barcelona.
- SALES CARBONELL, J. (2002), "Primers resultats de l'excavació d'un tram de muralla baix medieval de Barcelona localitzat a la Ronda de Sant Pau", *II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna de Catalunya*, Sant Cugat del Vallès.
- SANTANACH I SUÑOL, Laia (2006): *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva efectuada a la Rambla, núm 109, carrer del Pintor Fortuny, núm 1-3 i carrer d'en Xuclà, núm 8 de Barcelona*

(Barcelona, març de 2006). Arxiu del Servei d'Arqueologia del MHCB. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.

- SANZ PARERA, Miquel (1988): *El Pla de Barcelona. Constitució i característiques físiques*. Amelia Romero, editora. Sant Cugat del Vallès.
- SUAU, Laura (2002), *Memòria de la intervenció a la Plaça de Catalunya: C/ Fontanella (Barcelona)*, Arxiu del "Servei d'Arqueologia Urbana de la Ciutat de Barcelona", Barcelona, Informe inèdit.
- SUBIRANAS i FÀBREGAS, Carme (2001): *Memòria de la intervenció arqueològica a la plaça de les Ramalleres. Barri del Raval – Ciutat Vella. Barcelona. (Barcelonès). Desembre de 1998*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- TRIAY OLIVES, Vanesa (2005): *Memòria de la intervenció arqueològica al carrer Pintor Fortuny 34 / Àngels 10. Ciutat Vella. Barcelona. Codi MHCB: 027/05. Data d'intervenció: del 16 de febrer al 15 de març 2005*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.

9- DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Obrint la rasa davant del núm. 24

El primer tram de la rasa una vegada obert

Detall de la U.E. 03. Vegeu la sorra fina per protegir el conducte del gas

El primer tram de rasa una vegada col·locat el tub i tapat amb panot.

A primer terme la tapa de registre.

La segona fase dels treballs. Obertura de la rasa davant el núm.27.

Excavant la U.E.03. el plàstic groc identifica el conducte del gas. A dalt el panot (U.E.01) i la preparació.U.E.02

Estesa de cables de serveis anul·lats al mateix lloc que s'excavà la rasa davant el núm.29

La segona part de la rasa una vegada excavada, netejada i a punt de passar el cablejat elèctric. L'estrat que s'hi observa correspon amb la U.E.03

Finalitzant els treballs d'excavació davant el núm. 29

Placeta de Santa Anna i porta de l'església.

10-PLANIMETRIA

